

Groene Christenen, Moslims en Joden samen tegen Afval

Een kleine Haagse ervaring in tijden van spanningen in het Midden-Oosten

Op 9 juni kwamen in Den Haag zo'n 20 mensen bijeen die elkaar niet vanzelfsprekend treffen. Tegen de achtergrond van alles wat er in het Midden-Oosten gebeurt, is het ongewoon dat een groep joden, christenen en moslims elkaar ontmoeten in een kerk, bij een holocaust-gedenkplaats en in een tot moskee omgebouwde voormalige synagoge. Daarvoor had deze gemêleerde groep, gewapend met afvalknijpers het Haagse Bos een beetje schoner geprikt. Een beetje hoop in bange dagen.

Dit interreligieuze programma volgde op een wandeling van christenen en moslims op 17 november 2024. Bij de evaluatie ervan kwam het idee naar boven om een volgende keer ook Joodse deelnemers erbij te betrekken. Via een contact met een lid van de Liberaal Joods Gemeente in Den Haag lukte het inderdaad met een voorbereidingsgroep vanuit de drie Abrahamitische religies een vervolg aan deze eerste groene wandeling in de herfst te geven. De gedeelde pijn over wat zich in het Midden-Oosten voltrekt, zou deze dag niet ongenoemd blijven.

Op maandag 9 juni, Tweede Pinksterdag en net na het Joodse Wekenfeest en het Islamitische Offerfeest, stonden in het gangpad van een kerk in het Haagse Bezuidenhout oudere Christenen, jongere Joden en nog jongere Moslims naar gelang hun leeftijd op een rij. Na deze intergenerationele ijsbreker volgden drie korte inleidingen over het dag-thema Afval vanuit de drie vertegenwoordigde levensbeschouwingen.

Drie Abrahamitische religies over afval

Het Jodendom kent 613 geboden, hield de Joodse inleider ons voor. Sommigen daarvan gaan over het zorgen voor de ons omringende natuur. In de Talmoed – een verzameling van rabbijnse debatten over de Joodse religieuze wet – onderzoeken rabbijnen verschillende manieren om voedselverspilling tegen te gaan, bijvoorbeeld het hergebruiken van brood restjes van de Sabbat. De Thora beschrijft dat alles wat van de oogst overblijft, bestemd is voor de armen. Zo wordt voedselverspilling tegengegaan.

De Jood Jezus formuleerde ooit het gebod God met alles lief te hebben en de naaste als onszelf. Als we die ‘naaste’ nu eens oprekken van alleen mensen naar álle geschapen natuur?, stelde de christelijke inleider voor. Misschien gaan we dan onze wegwerpcultuur wat kritischer bekijken. Of zoals wijlen Paus Franciscus het formuleerde: ‘Als we voedsel verkwisten, is het alsof we het stelen van de tafel van de armen’.

‘Zuiverheid is de helft van het geloof’, is een veel gebruikte uitspraak van de Profeet van de Islam. Moslims worden aangemoedigd hun lichaam, huizen en omgeving schoon te houden. De Koran vraagt mensen te matigen en een verkwisting van bijvoorbeeld water te voorkomen. Het op een respectvolle manier omgaan met de natuur is een praktische verplichting maar tegelijk een morele en spirituele. Allah vraagt van ons de (ecologische) balans niet te verstoren. Zowel vanuit de Joodse als Islamitische bronnen is het verboden bomen te kappen, leerden we.

Haagse Bos, kindermonument en voormalige synagoge Al-Aksa moskee

Met deze spirituele bagage namen we de afvalprikkers en de nodige (plastic) zakken ter hand om één en ander in actie te vertalen. In het Haagse Bos – waar per decreet van Willem van Oranje nog steeds geen bomen mogen worden gekapt – klemde we het zwerfafval tussen onze knijpers. Tijdens een picknick deelden we van wat we uit de verschillende religieuze keukens hadden meegebracht en wisselden we onze gedachten uit over de uitdrukking ‘Minder is meer’. De overgebleven lekkernijen van deze zonovergoten lunch zouden later die dag opnieuw rondgaan.

Het intussen ietwat aan elkaar gewende gezelschap toog daarna naar een plein achter de Haagse Nieuwe Kerk, waar in de 19de en begin 20ste eeuw een levendige Joodse gemeenschap woonde. Een orthodox Joodse deelnemer van onze groep verhaalde over zijn betovergrootvader die hier als rabbijn werkte. Deze student geschiedenis heeft zelf ook nog overwogen rabbijn te worden. Bij het kindermonument noemden we enkele namen en leeftijden van omgekomen kinderen die gegraveerd staan in de kinderstoelen van het monument.

Een peuter van moslimouders die de hele dag vrolijk mee hobbelde, krom in één van de metalen stoelen. Dat is precies zo de bedoeling, hield de Joodse student ons voor. De stalen stoelen hebben de vorm van ladders die rechtstreeks naar de hemel leiden. Kinderen moeten daar kunnen blijven spelen — hun spel is een manier om het verleden niet te vergeten en zich bewust te zijn van het heden. Tijdens een korte toespraak sprak de christelijke mede-initiatiefnemer over het onderliggende maar voelbare verdriet van het monument, de pijn die we voelen bij het lijden van kinderen in hedendaagse oorlogen, zoals de kinderen in de Gazastrook en kinderen die gegijzeld werden. Wij hielden 2 minuten stilte — voor al die 1700 joodse kinderen uit Den Haag, en ook voor al de slachtoffers in het Midden Oosten, zowel de Israëliërs als de ontelbaar vele Palestijnse kinderen. Het was een indrukwekkend moment om ruimte te geven aan onze eigen pijn en ons in de pijn van de anderen te verplaatsen.

Van dit monument liepen we nog geen 150 meter naar de Al-Aksa moskee. Buiten vertelde de voorzitter van deze Turkse moskee hoe de naam van de moskee ons moet helpen herinneren aan de gelijknamige moskee op de Tempelberg in Jeruzalem. In de 18de eeuw deed dit imposante gebouw in de Haagse Wagenstraat dienst als synagoge. Binnen zagen we hoe behalve de Islamitische kalligrafieën en inrichting met preekstoel en gebedsruimte, de architectuur van de synagoge nog volledig intact is gelaten. Desgevraagd deelde de Joodse student met ons dat het hem goed deed dat het deze voormalige synagoge in ieder geval voor het gebed is behouden gebleven en niet is vervallen tot een tapijthal.

Hopelijk hoopvol

Zo kwam in het aanpalende Turkse thee-huis een eind aan deze indrukwekkende dag. We wisselden nog enkele tips en tops uit over hoe verkwisting tegen te gaan. We lieten daarna de dag nog even aan ons geestesoorlog voorbijgaan. Het was een lange, inspirerende dag geweest, deze Tweede Pinksterdag voor de Christelijke deelnemers. Dat met name een kleine groep Joden en Moslims elkaar die dag in het Haagse had leren kennen rond een uitwisseling over een schone planeet én tegen de achtergrond van alle pijn in het Midden-Oosten, stemde — hopelijk - een beetje, hoopvol.

Willem Jansen